

Izveštaj sa 19. Konferencije efsli-ja (Evropskog Forum Tumača Znakovnog jezika)

„Prevođenje-tumačenje pisanog teksta-susret dva modela“

19. Konferencija Evropskog Forum Tumača Znakovnog jezika je održana 17. i 18.9.2011. u Italiji, Vietri sul Mare.

Tema Konferencije je bila: „Prevođenje-tumačenje pisanog teksta-susret dva modela“

Konferenciji je prisustvovalo preko 250 tumača iz 25 država širom Evrope i Sjedinjenih Američkih Država. Kao predstavnice naše zemlje i naše Asocijacije Tumača Srpskog Znakovnog Jezika, efsli Konferenciji su prisustvovala Ivana Marković i Ana Keler, tumači iz Novog Sada.

17.9.2011.

Prvi dan Konferencije je započeo pozdravnom rečju aktuelne predsednice efsli-ja Maje de Vit, kao i rečima dobrodošlice predstavnika ANIOS-a, italijanske asocijacije tumača, koja je bila domaćin ovogodišnje efsli Konferencije.

Prvo predavanje, pod nazivom: **„Sa teksta na znakovni jezik kroz različite diskurse: prijem informacije, procesuiranje i iznošenje“** održao je profesor **Kristian Ratman** iz Nemačke. Sighth transtation (ST), u bukvalnom prevodu: prevođenje sa pogledom na tekst, podrazumeva čitanje pisanog teksta i njegovo prevođenje na znakovni jezik. Ono podrazumeva, kako prevođenje bilo kog štampanog teksta, tako i prevođenje teksta sa različitih elektronskih medija (tekst sa telepromptera, televizijski titl, prevod veb sajta itd.). Ovaj proces teče tako što se tekst koji je potrebno prevesti na znakovni jezik, najpre, pročita (ukoliko je to moguće, ukoliko se, na primer, ne radi o direktnom televizijskom prevodu), zatim se memorišu njegovi ključni delovi, a na kraju kreće proces iznošenja tj. reprodukovanja na znakovnom jeziku. Prevođenje pisanog teksta na znakovni jezik mogu da obavljaju i gluvi i čujuć prevođioci, ono što se postavlja kao bitan uslov jeste i dobro poznavanje i vešto rukovanje tehnikom (teleprompterom, računarom i sl.) kako bi se smanjio rizik od greške i kako bi proces prevođenja protekao glatko.

Drugo predavanje na efsli Konferenciji održala je **Šeron Njuman Solou** iz Sjedinjenih Američkih Država, a ono je nosilo naziv : ***“Značenje prevođenja pisanog teksta u svetu znakovnog jezika”***. Tumači znakovnih jezika imaju različita iskustva po pitanju prevođenja pisanog teksta, a mnogi od njih imaju veoma slabu ili nikakvu obuku na ovu temu. Ono što je činjenica jeste da je proces prevođenja pisanog teksta na znakovni jezik veoma kompleksan proces koji se sastoji od čitavog niza postupaka i različitih pristupa. Proces pripreme za prevođenje pisanog teksta bi trebalo da izgleda ovako: najpre je potrebno tekst koji se prevodi pročitati u celini i sa razumevanjem. To je moguće uz primenu različitih tehnika čitanja teksta, sa posebnim osvrtnjem i obeležavanjem ključnih segmenata teksta. Veoma je važno da tumaču tekst bude uvek i u celosti dostupan tokom prevođenja kako bi mogao da se vrati na određene delove, ukoliko se za tim ukaže potreba, i kako bi se izbegla nagađanja. Veoma je važno da tumaču sam tekst, ali i tema teksta, budu dobro poznati. Prevođenje pisanog teksta na znakovni jezik će imati smisla samo ukoliko ga dobro razumemo!

Evo nekoliko preporuka o tome kako bi proces prevođenja trebalo da izgleda: svaki deo teksta koji je preveden, svaka misao koja je izneta, mora biti celovita, a ne iscepkana; ne držimo sve vreme pogled na tekstu dok prevodimo na znakovni jezik. Veoma je važno da održavamo kontakt očima kako bismo dobijali povratnu informaciju o tome koliko nas korisnik razume; svrha prevoda je da: stimuliše, informiše, zabavi i ubedi; naglašavati prelaze i promene u tekstu i praviti pauze (one su nekada značajnije od samih reči) i što je najvažnije-zadržati prirodan ritam pokazivanja znakova kako bi se jasno videlo da je u pitanju živ jezik i živ tumač, a ne robot i govorni automat.

Naredno predavanje su održali **Stjuart Anderson i Dona Ruan-Koči** iz Velike Britanije. Ono je nosilo naziv: ***„Prevođenje pisanog teksta i prevođenje na znakovni jezik: dva mlada i revnosna rođaka tumačenja na znakovni jezik”***.

Ovo predavanje je, najpre, pokušalo da odgovori na pitanje šta tumačenje pisanog teksta podrazumeva, odnosno, kada se ono događa? Ono se, zapravo, javlja prilikom prevođenja različitih pisanih dokumenata (formulari, upitnici, pravna prepiska, dopisi, pisma, pismeni ispiti, e-mail-ovi, veb-sajtovi, sms poruke itd.).

Za samu pripremu prevoda bilo kog pisanog dokumenta na znakovni jezik trebalo bi odvojiti 20 minuta i još koji minut pre samog početka prevođenja. Prevođenje pisanog teksta može obavljati i čujuć i gluvi tumač dok god odlično poznaje maternji i znakovni jezik na koji prevodi, dok god poseduje kvalitetnu veštinu prevođenja, kao i dok god dobro rukuje tehnikom. Ono što se može očekivati u budućnosti, kada je ova problematika u pitanju jeste razvoj nove profesije tumača tj. prevodioca jer sve više raste potreba za ovim.

„Kako treba tumač znakovnog jezika da se pripremi za prevođenje pisanog teksta?“ je bilo predavanje koje je održao **Đuzepe Amorini**, predsednik italijanske asocijacije gluвих. Kao primer su navedene dve situacije koje mogu zahtevati prevođenje pisanog teksta na znakovni jezik: jedna se odnosi na **prevođenje** knjiga pred gluvom publikom koja poseduje niske literarne veštine, dok se druga odnosi na: **tumačenje** titlova sa različitih televizijskih programa (igranih filmova) pred gluvom publikom koja nije u mogućnosti da prati titl sa ekrana zbog brzine i načina na koji su prikazani. Ovde se radi o dvema sasvim različitim situacijama, gde prva, zapravo, pruža mogućnost iznošenja emocija i subjektivnih slika i predstava o likovima, dok prevod igranog filma, tj. njegovog titla uslovljen već prikazanim slikama i emocijama. Obe situacije zahtevaju pripremu koja će, najpre, obuhvatiti upoznavanje sa tekstom (ili filmom) koji se prevodi, a zatim i pripremu neophodne tehnike (računar, projektor...). Prilikom prevođenja televizijskog titla, neophodno je da tumač ima ispred sebe mali ekran ili monitor računara koji je spojen sa televizorom sa kog će čitati titl.

Predavanje pod nazivom: *„Zahtevi za prevođenje filmova sa nemačkog govornog na nemački znakovni jezik u multimedijском kontekstu“* održao je **Nut Vajnmajster** iz Nemačke. Ukoliko neko želi da bude prevodilac sa pisanog teksta na znakovni jezik on mora imati odgovarajuće interkulturalne kompetencije, sposobnost da prepoznaje delove teksta koje je potrebno dodatno rastumačiti, mora posedovati određene tehničke kompetencije i mora dobro ovladati terminologijom oblasti iz koje je prevođeni tekst. Za gluve prevodiocе postoje još dva zahteva: reprodukovani jezik mora biti razumljiv za sve ljude i moraju posedovati određene medijsko-tehničke kompetencije (rukovanje teleprompterom). Nedavno istraživanje sprovedeno u Nemačkoj je pokazalo da gluvi korisnici znakovnog jezika preferiraju gluve tumače zato što se smatra da je njihov znakovni jezik prirodniji i tečniji jer su oni izvorni govornici tog jezika.

Poslednje predavanje prvog dana Konferencije bilo je predavanje o *„Prevođenju poezije“* koje su održali **Valeria Buonomo i Pietro Čelo** iz Italije. Prilikom prevođenja pisanog teksta, kao što je neka poema, tumač se, zapravo kreće kroz različita lingvistička područja. Tumačeći ili prevodeći poeziju, on pokušava da podeli strast sa čitaocima, pri čemu nije nimalo lako ostati objektivn. Nemaju svi tumači pesničku dušu i nisu svi veliki poznavaoци poezije. Isto tako, nije moguće zasnivati prevod poetskog teksta samo na poznavanju sadržaja. Kada prevodimo, mi možemo „pozajmiti“ neku reč ili izraz iz nekog drugog, stranog, jezika; isto tako možemo prevoditi i tako posredovati između dve kulture, ali u ovom slučaju mi zanemarujemo literarni aspekt prevođenja. Problem toga kako izraziti poetski duh i značenje ili poetsku nameru autora; i kako izbeći zloupotrebu teksta, još uvek nije rešen. Pokušavajući da i sami budemo pesnici, mi, tumači, rizikujemo da proizvedemo slobodnu adaptaciju teksta, a ne verodostojan prevod. Ovde se radi o inter-semiotičkom i uslovljenom prevodu u kom verodostojnost ima sasvim drugačije značenje od uobičajenog. U prevodu, generalno gledano, krajnji cilj je iznova uspostavljati pravo značenje originalnog teksta. Pa tako, kada se radi o prevođenju poetskog

teksta na znakovni jezik, to ponovno uspostavljanje pravog značenja nam omogućava da iznova i iznova uspostavljamo, ne njegove reči ili gramatiku, već njegov ton, osećaj i najdublji smisao pesme.

18.9.2011.

Drgi dan efsli Konferencije je započeo predavanjem **Karmele Bertone** na temu: **„Upotreba upitnih rečenica u prevođenju pisanog teksta na znakovni jezik“**. Pisani jezik nije prost transkript govornog jezika, on je rezultat mentalnog usavršavanja zajednice ljudi koji govore i koji je trajao vekovima. U pisanom tekstu, misli su jasno definisane i strukturirane u kontrolisanim formama. Znakovni jezici nemaju prepoznatljivu pisanu formu, pa kao posledicu imamo to da znakovni jezici dele više zajedničkih karakteristika sa govornim, nego sa pisanim jezicima. Pa tako, upotreba upitnih rečenica, zapravo, predstavlja način da se uvede nova informacija. Znakovni jezici su manje formalni i više familijarni nego pisani tekstovi, pa je, da bi se postigao određeni efekat, potrebno preneti informaciju uz upotrebu upitne forme koja, pojednostavljajući složenu rečenicu obezbeđuje premeštanje pažnje sa sagovornika na novu informaciju. Na primer, rečenicu: „Vuk je, nakon što se lažno predstavio i prerušio u baku, pojeo Crvenkapu“, na znakovni jezik ćemo prevesti: „Vuk je glumio baku, obukao se kao baka i onda ŠTA? Pojeo Crvenkapu.“

Jedno od najzanimljivijih predavanja tokom drugog dana efsli Konferencije bilo je predavanje koje su održale **Brenda Nikodemus** i **Lori Svobi** iz SAD. Ono je nosilo naziv: **„Prevođenje scenarijskih govora: ispit za stručne tumače“** i zasnivalo se na rezultatima jednog istraživanja koje je sprovedeno u SAD sa iskusnim tumačima američkog znakovnog jezika, različite starosne dobi, a koji su dobili isti zadatak. Naime, taj zadatak je bio sledeći: da se za 20 minuta pripreme za prevođenje govora predsednika Baraka Obame na njegovoj inauguraciji. Svaki od tumača je dobio celovit govor u pisanoj formi, još jedan, prazan, list hartije i rečnik engleskog jezika. Nisu imali pristup Internetu niti telefonu. Iskustva ovih tumača su bila različita, ali su svi bili složni u jednom: da nisu imali dovoljno vremena da se adekvatno pripreme za ovaj zadatak. Neki su imali problema sa određenim terminima u tekstu za koje nisu mogli da nađu adekvatne suplemente u znakovnom jeziku, neki su smatrali da bi bilo bolje da su više puta slušali predsednika Obamu kako govori kako bi se upoznali sa njegovim ritmom, bojom glasa i sl. Ono što je navedeno kao preporuke za ovakve situacije je sledeće: izvršiti kontrolu spoljašnjih faktora (adekvatna garderoba, odmor, izbegavanje stresa); dobra organizacija vremena; identifikovanje teme i suštine teksta; pokušati predvideti kakav će on imati uticaj na publiku; čitanje teksta NEKOLIKO PUTA (najpre brzi pregled teksta, zatim detaljno čitanje sa razumevanjem, pa čitanje sa označavanjem ključnih segmenata); podvlačenje, pisanje na margini; dobro proceniti koliko vremena imamo na raspolaganju; generalna proba.

Znači: prvo na brzinu preleteti tekst; napraviti koncept; obratiti pažnju na kulturni kontekst i na terminologiju!

Nakon održanih predavanja, usledilo je svečano zatvaranje 19. po redu efsli Konferencije i najavljene su sledeća efsli Skupština i Konferencija koje će se održati u Beču, u Austriji, od 14.-16.9.2012.

U Novom Sadu,

13.10.2011.

Ivana Marković